

DİLÇİLİK

TÜRK DİLLƏRİNİN QARŞILIQLI İNTEQRASIYA PROBLEMİ

Muxtar Kazımoğlu

filologiya elmləri doktoru, professor

Azərbaycan Dillər Universiteti

<https://ORCID.org/0000-0001-8837-6536>

Xülasə

Dialekt və şivələr üzərində araşdırma aparan prof. Mahirə Hüseynova o sözlər üzərində daha çox dayanır ki, onları türk dillərinin ümumi lüğət fonduna daxil etmək imkanı daha çoxdur. Uruq, oymaq belə sözlərdəndir.

Mahmud Kaşğarının “Divani-lüğət-it-türk” əsərindəki leksik vahidlər üzərində araşdırma aparan M.Hüseynova aş, bəkməz, bulama, kımız, qızartma, qurut və s. sözlərin qarşılıqlı inteqrasiya üçün mühüm əhəmiyyət daşıyacağına şübhə etmədiyini bildirir.

M.Hüseynova “Divan”dakı saç, at, çal kimi omonimlərin; ulus və el sinonimlərinin; ölü və diri, ac və tox, gecə və gündüz (kүн), uzun və qısa antonimlərinin üzərində dayanır və həmin leksik vahidləri omonim, sinonim və antonimlər üzrə hazırlanacaq ortaq lüğətlər üçün səciyyəvi nümunələr sayır.

Türk dillərinin qarşılıqlı inteqrasiyası üçün gərəkli olacaq başqa bir istiqamət el şairləri və aşıqların yaradıcılığında özünü qabarıq şəkildə göstərən üslubi frazeologiyadır. Türk dilləri üzrə ortaq frazeologiya lüğətinin hazırlanması və M.Hüseynovanın araşdırdığı frazeoloji birləşmələrin (başına dolanmaq, gözləri yol çəkmək, əl üzmək, dilə düşmək, qulaq kəsilmək və s.) şeir nümunələri ilə birlikdə həmin lüğətə daxil edilməsi qarşıda duran vacib məsələlərdəndir.

Açar sözlər: dialekt, şivə, frazeoloji birləşmə, ortaq türk dili, qarşılıqlı inteqrasiya.

THE PROBLEM OF MUTUAL INTEGRATION OF TURKIC LANGUAGES

Mukhtar Kazımoğlu

Azerbaijan University Languages

Abstract

Professor Mahira Huseynova, who carries out researches on dialects and accents, focuses more on words that have the opportunity to include them in the general vocabulary of Turkic languages, such as “uruq”, “oymaq”.

M.Huseynova, who conducts the research on lexical units in the work “Divanu lugat-it-turk” by Mahmud Kashgari, expresses no doubt that words such as “aş”, “bəkməz”, “bulama”, “kımız”, “qızartma”, “qurut” will be of great importance for mutual integration.

M.Huseynova focuses on homonyms such as “saç”, “at”, “çal”, synonyms such as “ulus” and “el” and the short antonyms such as “ölü” and “diri”, “ac” and “tox”, “gecə” and “gündüz” (kүн), “uzun” and “qısa” in the work “Divan” and considers these lexical units as typical examples for common dictionaries to be developed on homonyms, synonyms and antonyms.

Another direction that will be necessary for the mutual integration of Turkic languages is stylistic phraseology, which is clearly manifested in the work of folk poets and ashiks. The preparation of a common dictionary of phraseology on Turkic languages and the inclusion of phraseological units (“başına dolanmaq”, “gözləri yol çəkmək”, “əl üzmək”, “dilə düşmək”, “qulaq kəsilmək”, etc.) studied by M.Huseynova in this dictionary along with the examples of poems are important issues.

Key words: dialect, accent, phraseological units, common Turkic language, mutual integration.

Giriş/Introduction

Xalqların, mədəniyyətlərin yaxınlaşmasına hədsiz ehtiyac duyulduğu indiki qloballaşma dövründə qohum xalqların, eyni ailəyə mənsub dillərin bir araya gəlməsindən danışmamaq, bu yöndə elmi araşdırmalar aparmamaq sadəcə mümkün deyil. Təbii ki, türk dillərinin bugünkü durumu və bu dillərin bir-birinə yaxınlaşma imkanları başqa sahənin mütəxəssislərindən daha çox dilçiləri düşündürür və narahat edir. Belə dilçilərimizdən biri prof. Mahirə Hüseynovadır. Mahmud Kaşğarının “Divan”ı, türk dillərinin dialekt və şivələri ilə bağlı ardıcıl araşdırmalar aparan M.Hüseynova araşdırdığı məsələlərə məhz türk dillərinin qarşılıqlı inteqrasiyası kontekstində yanaşır. M.Hüseynova çox yaxşı bilir ki, qarşılıqlı inteqrasiya ilə paralel türkologiyada nə vaxtdan bəridir ortaq türk dili müzakirə və mübahisələri gedir. Qarşılıqlı inteqrasiya və ortaq türk dili problemlərinin bir-biri ilə bağlılığını nəzərə alan M.Hüseynova üç ideya istiqamətini türkologiyada ortaqlaşma üçün səciyyəvi istiqamət sayır: a)

mövcud türk dillərinin imkanları əsasında texnoloji üsullarla ortaq bir dil yaratmaq; b) türk dillərindən biri üzərində təkmilləşdirmə, ümumiləşdirmə işi aparıb həmin dili ortaq ünsiyyət dili kimi götürmək; c) inkişaf etmiş türk dillərindən birini, üzərində heç bir təkmilləşdirmə və ümumiləşdirmə işi aparmadan, ortaq dil kimi qəbul etmək.

Türk xalqları arasında vahid ünsiyyət vasitəsi. Ortaq türk dili ilə bağlı ideyaların ən yenisi texnoloji üsullarla ortaq türk dili yaratmaq ideyasıdır. Bu gün özünəməxsus ədəbi dil normaları çərçivəsində, intensiv şəkildə işlənəndə olan türk dillərindən leksik-qrammatik vahidlər götürüb ortaq bir dil yaratmaq ideyası ən bariz ifadəsini özbək alimi Bəxtiyar Kərimovun əsərlərində tapır. “Ortaq türk dili – ortatürk”, “Ortatürk: türk xalqları üçün ortaq dil layihəsi”, “Türk dillərinin birləşməsi: ortatürk modeli” kimi əsərlər ortaya qoyan B.Kərimov ayrı-ayrı türk dillərində eyni və ya yaxın mənalı sözləri bir araya gətirərək ortaq bir lüğət və qrammatika təklif edir. Ortaq kökdən yaranan və asan tələffüz olunan leksik vahidləri seçmək, mürəkkəb konstruksiyalardan imtina etmək B.Kərimovun əsaslandığı başlıca prinsiplərdir. B.Kərimov “ortatürk” adlandırdığı bu layihənin reallığa çevirilməsinin mühüm şərtlərindən birini vahid əlifbanın və vahid orfoqrafiya sisteminin tətbiq olunmasında görür.

Türk dillərindən hər hansı biri üzərində ümumiləşdirmə və təkmilləşdirmə işi aparıb həmin dili türk xalqları arasında vahid ünsiyyət vasitəsi kimi götürmək ideyasının irəli sürüldüyü XIX əsrin ikinci yarısında vahid əlifba problemi yox idi. Çünki o vaxt türk xalqları əksəriyyət etibarilə ərəb əlifbasından istifadə edirdilər. O vaxt “dildə bir, fikirdə bir, işdə bir” (İsmayıl bəy Qasıralı) əqidəsi ətrafında aparıcı ideya osmanlı türkcəsi əsasında ortaq türk dili yaratmaq ideyası idi. İsmayıl bəy Qasıralının “Tərcüman” qəzeti, Əli bəy Hüseynzadənin “Füyuzat” jurnalı məhz həmin ideya uğrunda mübarizə aparırdı. Hüseyn Cavidin yazdığı dil məhz osmanlı türkcəsinə əsaslanan ortaq bir türkcə kimi nəzərdə tutulmuşdu. Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti tərəfindən dəstəklənən və gerçəkləşməsi üçün o vaxt dövlət səviyyəsində müəyyən addımlar atılan ortaq dil və ortaq əlifba ideyasının sovet dövründə aktuallıq kəsb etməsi, əlbəttə, mümkün deyildi. Sovet dövründə türk dillərinin qarşılıqlı əlaqəsi, əlifbası və orfoqrafiyasının geniş müzakirə olunduğu ən mötəbər tədbir 1926-cı ildə keçirilən 1-ci Türkoloji Qurultay idi.

Həmin qurultayda sağlam mövqedən çıxış edən türkoloqların repressiyaya məruz qalması ortaq türk dili ideyasının büsbütün qarşısını aldı, ortaq əlifba məsələsini isə türk xalqlarını yaxınlaşdırmağa yox, ayırmağa xidmət edən bir məsələ kimi gündəmə gətirdi. Əvvəl latın əlifbasının, üstündən bir az keçəndən

sonra isə kiril əlifbasının Sovet İttifaqında yaşayan türk xalqlarına fərqli-fərqli variantlarda qəbul etdirilməsi bu xalqların yazı sistemini bir-birindən ayrı salmaqdan başqa bir şey deyildi.

Postsovet türk respublikalarında ortaq dil və ortaq əlifba məsələsinin sağlam əsasda yenidən ortaya çıxması, təbii ki, müstəqillik dövründə mümkün oldu. Bir az əvvəl haqqında bəhs etdiyim B.Kərimov layihəsi məhz müstəqillik dövrünün layihələrindən biridir. Müstəqillik dövründə ortaq türk dili məsələsi ilə bağlı irəli sürülən əsas ideyalardan biri rus dilini mümkün qədər Türkiyə türkcəsi ilə əvəz etmək, mötəbər elmi, ictimai-siyasi tədbirlərdə ortaq ünsiyyət dili kimi Türkiyə türkcəsini işlətməkdir. Mövcud türk dilləri əsasında ortaq bir dilin yaradılmasını son dərəcə çətin bir iş hesab edən akad. Tofiq Hacıyev, Əhməd Buran, Ercan Alqaya və başqa türkoloqlar Türkiyə türkcəsindən rus dili yerinə ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə etməyi real addım kimi qiymətləndirirlər. Əlbəttə, bu ideyanın irəli sürülməsi türk xalqlarının yaxınlaşması sahəsində digər mühüm işlərin – ortaq əlifbanın, ortaq lüğətlərin, ortaq dərsləklərin ortaya qoyulmasını istisna etmir, əksinə, daha da aktuallaşdırır. 2023-cü ildə Türk Dövlətləri Təşkilatının Ortaq türk əlifbası konsepsiyasını təsdiq etməsi bu sahədə atılan mühüm bir addım sayıla bilər. Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan və Türkmənistanın fonetik uyğunluq, qrafik sadəlik, rəqəmsal texnologiyalara müvafiqlik, müqayisəli linqvistik baza və s. kimi prinsiplərə əsaslanan latın qrafikasına keçmək təşəbbüsü türk dillərinin qarşılıqlı inteqrasiyasında mühüm bir mərhələ ola bilər.

Mahirə Hüseynovanın yaradıcılığında türk dillərinin inteqrasiyası məsələsi. M.Hüseynova diferensiasiya və inteqrasiya proseslərində türk dillərinin keçib gəldiyi tarixi mərhələləri və həmin mərhələlər barədə mövcud elmi fikirləri nəzərdən keçirib öz mövqeyini ortaya qoyur. M.Hüseynova yazır: *“Türk dilləri dialektlərinin ədəbi dillərə inteqrasiyası problemini müasir dövrdə zəruri edən əsas səbəb və ya şərtlər türkologiyada, demək olar ki, şərh edilməmişdir... Ortaq ünsiyyət vasitəsi olan vahid bir türk dilinin qəbulundan söhbət gedəndə dialektlərin müxtəlif ədəbi dillərə inteqrasiya məsələsi də olduqca aktuallaşır”* [Hüseynova, 2020:171].

Bu sözlərdən aydın olur ki, M.Hüseynova türk dillərinin bir-birinə yaxınlaşmasında dialekt və şivələri mühüm qaynaqlar sırasına daxil edir. Türk dillərinin fonetik, leksik və morfoloji xüsusiyyətlərindən ümumi şəkildə bəhs edən M.Hüseynova leksik vahidlər üzərində xüsusi dayanır. Leksik vahidlərə ayrıca diqqət yetirilməsi səbəbsiz deyil. Məsələ burasındadır ki, türk dillərinin ümumi lüğət fondunun bir araya gətirilməsi zamanı dialekt və şivə sözləri

qıraqda qalmamalı, həmin fondda mümkün qədər dialekt və şivə sözlərinə də yer verilməlidir. Bu işin baş tutması üçün türk dilləri üzrə dialekt və şivələrin hərtərəfli öyrənilməsi zərurəti ortaya çıxır. Belə bir zərurətdən çıxış edən M.Hüseynova müxtəlif sahələrə aid leksik vahidlərin türk dillərinə integrasiyasını başlıca təhlil predmetinə çevirir. Ayrı-ayrı peşələrlə bağlı, həmçinin tayfa-nəsil adları, qohumluq münasibətləri, təsərrüfat işləri, mərasimlər, yemək-içmək adları ilə bağlı leksik vahidlər üzərində araşdırma aparan M.Hüseynova o sözlər üzərində daha çox dayanır ki, onları türk dillərinin ümumi lüğət fonduna daxil etmək imkanı daha çoxdur. *Uruq, oymaq, qayınata* belə sözlərdəndir. Qədim türkcədə *soykök, nəsil, tayfa* mənalarında işlənmiş *uruq* sözünə Azərbaycan dilinin Şuşa, Ağdam, Meğri, Muğan şivələrində *ailə, nəsil, tayfa, icma* mənalarında rast gəlirik. Bu söz türkmən dilində *uruq*, özbək dilində *uruğ*, başqırd dilində *ıruu*, qırğız dilində *uruu* formasında işlənir [Şirəliyev, 2008:318]. Bütün bu kimi faktlara əsaslanan M.Hüseynova belə hesab edir ki, bir çox türk dilləri üçün arxaikləşmiş olan *uruq* sözü işləklilik qazansa, qarşılıqlı integrasiya baxımından əhəmiyyətli fakta çevrilə bilər.

Uruq sözü ilə səsləşən *oymaq* leksik vahidi qədim türkcədə *tayfa, elat, qəbilə* mənalarında işlənib. *Oymaq* sözü Azərbaycan dilinin Çəmbərək, Dərələyəz şivələrində *yer, məskən, el-oba* mənalarında işlənir [Bayramov, 2019:293]. Türkiyə türkcəsində *oymak*, başqırd türkcəsində *takom, bıvın*, qazax türkcəsində *uruv, taypa*, qırğız türkcəsində *uruk*, özbək türkcəsində *urup*, tatar türkcəsində *irup, taupə* [KTHS, 1993:668-669] formalarında özünü göstərən *oymaq* sözü də, M.Hüseynovanın qənaətinə görə, ortaq leksikada yer tuta, işləklilik miqyasını genişləndirə bilər.

Mahirə Hüseynovanın qarşılıqlı integrasiya prosesi üçün mühüm qaynaqlar sırasına daxil etdiyi “Divanü lüğət-it-türk” əsərində səkkiz mindən çox sözün beş mindən çoxu bugünkü Azərbaycan ədəbi dilində, dialekt-şivələrində və yazılı abidələrində işlənməkdədir [Асланов, 1972:62-63]. Bu cür hesablamaları digər türk dilləri üzrə də aparmaq və oxşar nəticələr əldə etmək olar. Bu o deməkdir ki, türk dillərinin qarşılıqlı integrasiyasında Mahmud Kaşğari “Divan”ı, xüsusən də “Divan”da təhlilə cəlb olunan leksik vahidlər, doğrudan da, əvəzsiz bir qaynaqdır. Bu qaynaqdan M.Hüseynovanın seçib qarşılıqlı integrasiya üçün təqdim etdiyi səciyyəvi leksik vahidlərdən bəzilərini gözdən keçirək. Belə leksik vahidlərdən biri *yastıq* sözüdür. Cüzi fonetik dəyişmələrlə Azərbaycan, Türkiyə, başqırd,

özbək, uyğur türkcələrində işlənən bu söz, M.Hüseynovanın fikrincə, türk dillərinin ortaq lüğət fonduna daxil edilə bilər [Hüseynova, 2022:72].

Oxşar vəziyyəti M.Hüseynova *aş, bəkməz, bulama, kımız, qızartma, qurut* və s. kimi yemək və içki adlarında da müşahidə edir və o tipdə sözlərin qarşılıqlı integrasiya üçün mühüm əhəmiyyət daşıyacağına şübhə etmədiyini bildirir [Hüseynova, 2022:146-156].

Türk dillərinin qarşılıqlı integrasiyasında vacib işlərdən biri ortaq omonim, sinonim və antonimlər üzrə lüğətlərin hazırlanmasıdır. Bunu nəzərə alan M.Hüseynova M.Kaşğari “Divan”-ını omonim, sinonim və antonimlər baxımından da xüsusi araşdırmaya cəlb edir. Araşdırma nəticəsində M.Hüseynova *saç, at, çal* kimi omonimlərin; *ulus* və *el* sinonimlərin; *ölü* və *diri, ac* və *tox, gecə* və *gündüz (kün), uzun* və *qısa* antonimlərinin üzərində dayanır və həmin leksik vahidləri omonim, sinonim və antonimlər üzrə hazırlanacaq ortaq lüğətlər üçün səciyyəvi nümunələr sayır [Hüseynova, 2022:91-123].

M.Hüseynovanın dilçilik araşdırmalarında türk dillərinin qarşılıqlı integrasiyası üçün gərəkli olacaq bir istiqaməti də xatırlatmaq lazımdır. Bu, el şairləri və aşıqların yaradıcılığında özünü qabarıq şəkildə göstərən üslubi frazeologiyadır. M.Hüseynova Dərələyaz mahalında yaşayıb-yaratmış İbrahim Mirzəlioğlu, Şair Alhüseyn, Şair Rzaqulu, Aşıq Cəlil, Aşıq Qəhrəman, Aşıq Fətulla, Aşıq Behbud, Aşıq Qulu, Aşıq Bəhman Sallı, Aşıq Mehdi, Aşıq Mirzalı və b. sənətkarların ədəbi irsi əsasında frazeoloji birləşmələrin mənacə növlərini, o cümlədən omonimlik, sinonimlik və antonimlik xüsusiyyətlərini araşdırır; frazeoloji birləşmələrin daha çox *baş, göz, əl, dil, qulaq, can* və s. sözlər üzərində qurulması kimi incə nöqtələri diqqət mərkəzinə çəkir və şeirlərdən gətirdiyi aşağıdakı misalları təhlilə cəlb edir: başına dolanmaq, başına dönmək, baş qatmaq, başı ayazımaq, başa salmaq, başa çatmaq, başı bəlalər çəkmək [Hüseynova, 2017:13-14]; yollara göz dikmək, gözləri yol çəkmək, gözlərinə kül üfürmək, dördgöz olmaq, gözə gəlmək, gözü düşmək [Hüseynova, 2017:16]; əl üzmək, əldən getmək, əl çəkmək [Hüseynova, 2017:17]; dilə düşmək, dildə dolanmaq, dildən-dilə düşmək, dilə salmaq, dildən salmaq, dilinə gəlmək, dili yanmaq [Hüseynova, 2017:17]; qulaq asmaq, qulaq kəsilmək [Hüseynova, 2017:18]; canı çıxmaq, candan keçmək, can vermək, cana yığılmaq, can almaq [Hüseynova, 2017:19]. El şairləri və aşıqların şeirlərində tez-tez qarşılaşdığımız və M.Hüseynova tərəfindən elmi təsnifatı aparılmış frazeoloji birləşmələr türk dillərinin qarşılıqlı integrasiyasına hansı yollarla cəlb edilə bilər? Bu yollardan biri türk dilləri üzrə ortaq frazeologiya lüğətinin hazırlanması və

M.Hüseynovanın araşdırdığı frazeoloji birləşmələri işləndiyi şeir nümunələri ilə birlikdə həmin lüğətə daxil etməkdir.

M.Hüseynovanın araşdırdığı frazeoloji birləşmələri türk dillərinin qarşılıqlı integrasiya prosesinə cəlb etməyin digər bir yolu el şairləri və aşıqların say-seçmə şeirlərinin qardaş dillərə tərcümə olunmasıdır. Faktlar göstərir ki, bir türk dilindən başqa bir türk dilinə şeirlər tərcümə olunarkən klişe-qəlib mahiyyətli deyimlər, eləcə də idiomatik ifadə və frazeoloji birləşmələr necə var – o şəkildə qorunub saxlanılır. Buna misal olaraq Aşiq Ələsgərin Türkiyə türkcəsinə çevrilmiş şeirlərini xatırlatmaq olar. Aşiq Ələsgərin şeirlərindən biri – rədifli frazeoloji birləşmə əsasında qurulmuş “Yada salmazmı” qoşması Türkiyə türkcəsində belə təqdim olunur:

*A bivefa, a bimürvet, nainsaf,
Keçən günlər heç yadına gəlməz mi?
Unudubsan meni heyli zamandır,
Aşna aşnasını yada salmaz mı?* [AE, 1984:20]

Qoşmanın bu bəndində Türkiyə türkcəsi üçün işlək olmayan *yadına gəlmək, yada salmaq* frazeoloji birləşmələri dəyişdirilmədən olduğu kimi saxlanılıb. Yeri gəlmişkən xatırladaq ki, Türkiyə türkcəsində işlək olub, Azərbaycan türkcəsi üçün səciyyəvi olmayan *qafa qırmaq, qafa bulmaq, xoşuna getmək, qanı başına toplanmaq, ağzını pozmaq, kəndindən keçmək, bənizi uçmaq, kəndisini dev aynasında görmək, Əzrailin qucağına atılmaq* [Ələkbərova, 2010:199-200] və s. kimi frazeoloji birləşmələrin də Hüseyn Cavid yaradıcılığında işləndiyini görürük. Bu kimi ədəbi faktlardan çıxış edib qeyd etmək olar ki, M.Hüseynovanın üslubi frazeologiya baxımından araşdırdığı el şairləri və aşıqların ən mükəmməl şeirlərini digər türk dillərinə tərcümə etmək və tərcümə prosesində frazeoloji birləşmələri orijinaldakı kimi oxucuya çatdırmaq qarşılıqlı integrasiya prosesi üçün faydalı olardı.

Nəticə/Conclusion

Beləliklə, aydın olur ki, prof. Mahirə Hüseynova ortaq türk dili məsələsinə realistcəsinə yanaşır. Mövcud türk dilləri əsasında texnoloji vasitələrlə ortaq bir türk dilinin yaradılmasını çox da təqdir etməyən M.Hüseynova Azərbaycan, Türkiyə, türkmən, qazax, qırğız, tatar, başqırd, özbək və s. kimi müstəqil ədəbi dillərin bir-birinə yaxınlaşmasını mümkün və zəruri bir hal sayır.

M.Hüseynovanın qənaətinə görə, türk dillərinin qarşılıqlı integrasiyasında dialekt və şivə sözləri, Mahmud Kaşğari “Divan”ındakı bir çox leksik vahidlər və el sənətkarlarının şeirlərində qabarıq şəkildə özünü göstərən frazeoloji

birləşmələr mühüm qaynaqlar sırasına daxildir; bu qaynaqlar türk dilləri üzrə lüğətlərin hazırlanmasında mühüm rol oynaya bilər.

ƏDƏBİYYAT/REFERENCES

1. Bayramov, İ. (2019). Qərbi Azərbaycan şivələrinin leksikası. Bakı: “Elm və təhsil”. Hüseynova, M. (2020). Ümumtürk dilləri dialekt və şivələrinin qarşılıqlı inteqrasiyası. Bakı: ADPU nəşriyyatı.
2. Ələkbərova, K. (2010). XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan ədəbi dilinə Türkiyə türkcəsinin təsiri. Bakı: “Nurlan”.
3. Hüseynova, M. (2022). Mahmud Kaşğarının “Divan-lüğət-it-türk” əsərinin qrammatik xüsusiyyətləri. Bakı: ADPU nəşriyyatı.
4. Hüseynova, M. (2017). Aşıq və el şairlərinin üslubi frazeologiyası. Bakı: ADPU nəşriyyatı.
5. Karşılaştırmalı türk lehçələri sözlüğü (1993). 1-ci hissə. Ankara: Kültür Bakanlığı. Şirəliyev, M. (2008). Azərbaycan dialektologiyasının əsasları. Bakı: “Şərq-Qərb”.
6. Асланов, В.И. (1972). “Дивану лигат-ит-тюрк” Махмуда Кашгари и Азербайджанский язык / “Советская тюркология”. № 1. Ашык Elesker (1984). Şiirler / Hazırlayan H.Aslan. İstanbul Edebiyyat Cebhesi Yayınevi.

